

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Soubor návodů do laboratorních cvičení (PCh)
Název učebního materiálu:	Manganometrie – příprava odměrného roztoku a stanovení jeho faktoru
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_Ch0110
Vyučovací předmět:	Praktikum z chemie
Ročník:	3. ročník čtyřletého gymnázia septima osmiletého gymnázia
Autor:	Zbyněk Vlček
Datum vytvoření:	15.1.2013
Datum ověření ve výuce:	30.1.2013
Druh učebního materiálu:	Pracovní list
Očekávaný výstup:	Pracovní list slouží v první řadě jako návod pro činnost žáků v laboratorním cvičení. Dále žáci využijí pracovní list pro vypracování protokolu z laboratorního cvičení. V závěru protokolu žáci odpovědí na otázky, které jsou uvedené v pracovním listu. Protokol odevzdají učiteli v elektronické podobě (ve formátu pdf).
Metodické poznámky:	Cvičení je vhodné zaměřit na stanovení faktoru roztoku KMnO_4 . Pro všechny studenty je možné použít stejný odměrný roztok a porovnat přesnost jejich stanovení.

Laboratorní cvičení 10

Téma: Manganometrie – příprava odměrného roztoku a stanovení jeho faktoru

1. Příprava odměrného roztoku KMnO₄

Princip úlohy:

Princip úlohy neuvádějte, protože se jedná pouze o přípravu roztoku.

Postup:

K přípravě 1 dm³ přibližně 0,02 M odměrného roztoku KMnO₄ navažte na předvážkách 3,2 až 3,3 g KMnO₄. Odvážené množství KMnO₄ rozpuste ve 400 cm³ destilované vody, roztok nalijte do odměrné baňky a doplňte destilovanou vodou na objem 1 dm³.

Roztok nechte uzavřený v tmavé zásobní láhvi (nebo v zásobní láhvi uschované v temnu) 14 dní stát. Během této doby se zoxidují případné nečistoty ve vodě.

Po 14 dnech roztok přefiltrujte přes fritu (odstranění MnO₂) a stanovte jeho faktor.

Úkoly do závěru:

Vypočítejte hmotnost KMnO₄, která je potřebná na přípravu 1 dm³ 0,02 M roztoku KMnO₄.

2. Stanovení faktoru odměrného roztoku KMnO₄ o přibližné koncentraci 0,02 M

Princip úlohy:

Vysvětlíte obecný význam faktorizace (standardizace) odměrného roztoku.

Postup:

Jako standardní látku pro faktorizaci odměrného roztoku KMnO₄ použijte dihydrát kyseliny šťavelové (COOH)₂ · 2H₂O.

Faktorizaci lze provést dvojím způsobem:

a) Na analytických vahách navažte přesně 60 až 100 mg (COOH)₂ · 2H₂O. Navážku kvantitativně vpravte do odměrné baňky o objemu 250 cm³ a rozpuste v 60 cm³ destilované vody, přidejte 10 cm³ 2 M (přibližně) roztoku H₂SO₄. Směs v baňce zahřejte na teplotu 90°C a titrujte po kapkách odměrným roztokem KMnO₄ do růžového zbarvení.

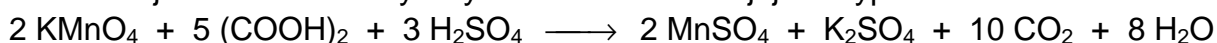
b) Na analytických vahách navažte přesně 600 až 1000 mg (COOH)₂ · 2H₂O. Navážku rozpuste v 70 cm³ destilované vody, roztok nalijte do odměrné baňky o objemu 100 cm³ a doplňte destilovanou vodou. Odpipetujte 10 cm³ vzorku do titrační baňky, přidejte 50 cm³ destilované vody a přidejte 10 cm³ 2 M (přibližně) roztoku H₂SO₄. Směs v baňce zahřejte na teplotu 90°C a titrujte odměrným roztokem KMnO₄ do růžového zbarvení.

Proveďte 4 titrace a vypočtete průměrnou spotřebu odměrného roztoku KMnO₄.

Průměrnou spotřebu odměrného roztoku použijte pro výpočet faktoru odměrného roztoku KMnO₄.

Z navážky (COOH)₂ · 2H₂O v postupu a) nebo z obsahu (COOH)₂ · 2H₂O v 10 cm³ jejího vzorku v postupu b) vypočítejte teoretickou spotřebu odměrného roztoku, odpovídá-li 1 cm³ přesně 0,02M roztoku KMnO₄ 6,3033 mg (COOH)₂ · 2H₂O.

Tento údaj lze nalézt v analytických tabulkách nebo jej lze vypočítat z rovnice:

Při faktorizaci odměrného roztoku bude použit postup b).

Při titracích doplňujte byretu odměrným roztokem KMnO_4 až v případě, kdy zůstatek odměrného roztoku v byretě nestačí na další titraci.

Po ukončení titrací proplachujte byretu vodou, až voda vytékající z byrety není zabarvena do růžova. Poté byretu vypláchněte destilovanou vodou.

Úkoly do závěru:

- 1) Vypočtete hmotnost $(\text{COOH})_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ (v mg), která odpovídá 1 cm^3 přesně $0,02 \text{ M}$ roztoku KMnO_4 .
- 2) Zapište chemickou rovnici uvedenou v postupu v iontovém tvaru.
- 3) Uvedte tabulku s objemy odměrného roztoku spotřebovaného při jednotlivých titracích.
- 4) Vypočtete průměrnou = skutečnou spotřebu odměrného roztoku pro výpočet faktoru odměrného roztoku.
- 5) Vypočtete teoretickou spotřebu přesně $0,02 \text{ M}$ roztoku KMnO_4 , která odpovídá 10 cm^3 použitého vzorku při faktorizaci.
- 6) Vypočtete faktor odměrného roztoku KMnO_4 .

Poznámky k faktorizaci odměrného roztoku:

Přepočítávací faktor (faktor) odměrného roztoku je číslo, kterým je nutné násobit objem spotřebovaného odměrného roztoku nebo přibližnou molární koncentraci odměrného roztoku, aby se dostal přesný objem odměrného roztoku odpovídající hmotnosti stanovené látky nebo přesná koncentrace odměrného roztoku (titr).

Faktor odměrného roztoku se vypočítá podle vztahu: $f = s_1/s_2$,

kde s_1 je teoretická spotřeba odměrného roztoku, s_2 je skutečná spotřeba odměrného roztoku.

Teoretická spotřeba se vypočte z chemické rovnice nebo se určí z hmotnosti standardu, která odpovídá 1 cm^3 odměrného roztoku o přesné molární koncentraci. Skutečná spotřeba se určí jako průměrná spotřeba odměrného roztoku o přibližné molární koncentraci spotřebovaného při titraci standardní látky o známé hmotnosti.

Pro hodnotu faktoru odměrného roztoku platí: $0,95 < f < 1,05$. Pokud faktor nenabývá této hodnoty, tak se složení odměrného roztoku upraví přidáním vody nebo rozpuštěné látky. Pro odměrné roztoky s molární koncentrací vyšší než je jejich teoretická koncentrace je $f > 1$, s nižší molární koncentrací je $f < 1$.

Příklad:

Při stanovení faktoru $0,1 \text{ M}$ odměrného roztoku HCl byl titrován vzorek, který obsahoval 150 mg KHCO_3 . Bylo spotřebováno $15,4 \text{ cm}^3$ přibližně $0,1 \text{ M}$ HCl . Vypočtete faktor odměrného roztoku, jestliže 1 cm^3 přesně $0,1 \text{ M}$ roztoku HCl odpovídá $10,012 \text{ mg}$ KHCO_3 .

výpočet: $s_1 = 150/10,012 = 14,98 \text{ cm}^3$, $s_2 = 15,4 \text{ cm}^3$, $f = 14,98/15,4 = 0,9727$.

Citace:

VRBSKÝ, J. *Cvičení z analytické chemie pro gymnázia (1. sešit)*. 1. vyd. Praha : SPN, 1991. ISBN 80-04-26024-1. s. 42

ŠRÁMEK, V.; KOSINA, L. *Analytická chemie*. 1. vyd. Olomouc : FIN, 1996. ISBN 80-7182-005-9. s. 98 - 99